

COVID-19 PANDEMİSİ VE HİZMET İÇİ EĞİTİM DENEYİMİ: PANDEMİ HASTANESİ ÖRNEĞİ

*****

COVID-19 AND IN-SERVICE TRAINING EXPERIENCE: A PANDEMI HOSPITAL EXAMPLE

Nazik YALNIZ^a Ebru KÖSEOĞLU^b Derya HIRÇIN CENGER^c Zeynur ERDOĞDU^d
Canan UYGUR^e

Özet

Çin’de başlayan ve dünyaya çok hızlı bir şekilde yayılan Koronavirüs Hastalığı 2019 (COVID-19) küresel ölçekte etkileri uzun süre hissedilebilecek ciddi değişim ve gelişmelere neden olmaktadır. Global bir tehdit olarak algılanan bu durumun sağlık bakım sistemi başta olmak üzere tüm sistemlerde önemli etkileri görülmektedir. Covid-19 pandemi sürecinde hem sağlık hizmetlerine duyulan ihtiyaç hem de nitelikli sağlık hizmeti gereksinimi artmıştır. Diğer yandan enfeksiyondan korunma ve kontrol önlemlerinin sürekliliğinin sağlanması ile birlikte pandemiye ilişkin farkındalığın oluşturulması da sağlık bakım hizmetlerine düşen rol ve sorumluluklar arasında olmuştur. Geçmişten günümüze dek yaşanan her pandemi/COVID-19 pandemisi; başarılı bir pandemi sürecinin yönetilebilmesinin çok paydaşlı etkin bir mücadele işbirliğini gerektirdiğini göstermektedir. Detaylı ve bütüncül bir pandemi planında her paydaşın ortak faaliyetinde eğitim/hizmet içi eğitim kavramı büyük önem taşımaktadır. Sağlık bakım hizmetleri çalışanlarının pandemi gibi küresel tehdit oluşturabilecek acil durum ve afet yönetimlerine karşı hazırlıklı olmaları, pandemi öncesi, sırası ve sonrasındaki eylem planlarını etkin yönetebilmeleri, profesyonel gelişimin sürekliliğini ve hizmet içi eğitimleri zorunlu kılmaktadır. Pandemi sürecinde hızlı karar alma gereksinimi, çalışanlar arasındaki bulaş riski ve enfeksiyon kontrol önlemlerinin artırılması gerekliliği gibi nedenlerden dolayı sürdürülebilir hizmet içi eğitimler, çeşitli öğrenme yöntemleri ile düzenlenmektedir. Sonuç olarak henüz net bilinmeyenleri ile COVID-19 pandemisi, aynı zamanda “sağlık bakım hizmeti çalışanları pandemiye hazır mı? sorusunu da gündeme getirmiştir. Bu çalışmada ise bir pandemi hastanesi deneyimi olarak COVID-19 mücadelesinde hizmet içi eğitimin önemi ve eğitim sürecinin paylaşılması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, hizmet içi eğitim, pandemi

Abstract

Coronavirus Disease 2019 (COVID-19), which started in China and spread *rapidly* around the *world*, causes serious changes and developments that will be noticeable for a long time on a global scale. This situation, which is perceived as a global threat, has important effects on all over systems, especially the health care system. During the Covid-19 pandemic, both the need for health services and the need for qualified health care were increased. On the other hand, along with ensuring the continuity of infection prevention and control measures, creating awareness about pandemics has also been among the roles and responsibilities of health care services. Managing a successful pandemic process requires an effective and efficient cooperation. The concept of training/in-service training is crucial in the joint action of each stakeholder in a detailed and holistic pandemic plan. Healthcare professionals' being prepared for pandemic, require continuity of professional development and in-service training. Sustainably in-service trainings are organized with various learning methods for reasons such as the need for quick decision making in the pandemic, the risk of contamination among employees and the need to increase infection control measures. In this study, it is aimed to share the experience by mentioning the role of in-service training in pandemic struggle. As a result, the COVID-19 pandemic with its unclear points, also brought a question into the agenda, “Are healthcare workers ready for the pandemic?”. In this study, it is aimed to share the experience of in-service training and the training process in the pandemic hospital.

Key Words: Pandemi; COVID-19; in-service training

*Nazik Y. Sağlık Bilimleri Üniversitesi Sağlık Bakanlığı İstanbul Yedikule Göğüs Hastalıkları ve Göğüs Cerrahisi SUAM, İstanbul, Türkiye
^bEbru K. Sağlık Bilimleri Üniversitesi Sağlık Bakanlığı İstanbul Yedikule Göğüs Hastalıkları ve Göğüs Cerrahisi SUAM, İstanbul, Türkiye
^cDerya C. Sağlık Bilimleri Üniversitesi Sağlık Bakanlığı İstanbul Yedikule Göğüs Hastalıkları ve Göğüs Cerrahisi SUAM, İstanbul, Türkiye
^dZeynur E. Sağlık Bilimleri Üniversitesi Sağlık Bakanlığı İstanbul Yedikule Göğüs Hastalıkları ve Göğüs Cerrahisi SUAM, İstanbul, Türkiye
^eCanan U. Sağlık Bilimleri Üniversitesi Sağlık Bakanlığı İstanbul Yedikule Göğüs Hastalıkları ve Göğüs Cerrahisi SUAM, İstanbul, Türkiye

Geliş tarihi/Received date: 25 /01/ 2021
Kabul tarihi/Accepted date: 16 /03/ 2021
Yazışma adresi/Correspondence: Nazik YALNIZ
e-mail: nazosengun@gmail.com

Covid-19 Pandemisi ve Hizmet İçi Eğitim

Geçmişten günümüze dek yaşanan her pandemi, önemli bir halk sağlığı sorunu haline gelmiş ve milyonlarca insanın ölümüne yol açmıştır. 2019 yılının sonunda ortaya çıkan ve hızla yayılan Covid-19 pandemisi de halen ciddi bir küresel tehdit olarak etkisini sürdürmektedir.

Covid 19 pandemisi, hızla yayılması ve tüm dünyadaki sistemleri alt üst eden değişimlere neden olması açısından zorlu bir süreç olmuştur ve olmaya devam etmektedir. Bu değişim ve gelişmelerin sağlık bakım sistemlerini de ciddi derecede etkilediği göz ardı edilemez bir gerçektir. Pandemi gibi durumlarda sağlık bakım hizmetinin sürdürülebilirliği açısından farklı önlem ve uygulamaları beraberinde getirmekle birlikte aktif rol oynayan sağlık çalışanlarının sürekli eğitim ile profesyonel gelişimlerini zorunlu kılmaktadır.

Literatür incelendiğinde, Covid-19 pandemisine yönelik çalışmaların gittikçe artmakta olduğu ve bu alana yönelik çalışmaların genişletilmesi gerektiği görülmektedir. Pandemi sürecinin etkin yönetilmesi için her aşamada mesleki gelişimin gerekliliği ön plana çıkmakta ve “hizmet içi eğitim” kavramı daha da önem kazanmaktadır (Gürer ve Gemlik, 2020; Vatan ve ark.2020).

Covid-19 Pandemisi

Pandemi, Eski Yunan dilinde “tüm” anlamına gelen “pan” ve “insanlar” anlamına gelen “demos” sözcüklerinden oluşan “tüm insanları etkileyen” anlamına gelmektedir (Aslan, 2020). Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan Pandemi İnfluenza Ulusal Hazırlık Planı’nda ise “dünyada birden fazla ülkede veya kıtada, çok geniş bir alanda yayılan ve etkisini gösteren salgın hastalıklar” olarak tanımlanmaktadır (Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, 2020a).

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)’ne göre, hastalığa dönüşmüş bir enfeksiyonun, pandemi olması için bazı kriterleri taşıması gerekmektedir. Bunlar;

- 1-Daha önce maruz kalınmayan bir salgın hastalığın ortaya çıkması,
- 2-Hastalık etmeninin insanlara bulaşması ve tehlikeli bir hastalığa yol açması,
- 3-Hastalığı oluşturan etmenin kolay ve devamlı yayılabiliyor olması olarak sıralanmaktadır. Bu kriterlere uyması durumunda DSÖ tarafından pandemi ilan edilmektedir (Aslan, 2020; Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, 2020a; World Health Organization, 2020c).

Pandeminin şiddeti; virüsün virülansına, yayılma hızına, pandemiye karşı alınan önlemlere ve uygulanan eylem planlarına bağlıdır. Bir afet olarak da değerlendirilen pandemi, sosyal yaşamdan ekonomiye,

eğitimden iş yaşamına kadar tüm boyutlarda önemli değişim ve gelişmelere neden olmaktadır (Ekiz, İlman, Dönmez, 2020). Tahmin edilemeyen sonuçları göz önünde bulundurulduğunda pandemi sürecinin küresel, ulusal, yerel ve bireysel mücadeleyi kapsamı gerekliliği daha da önem kazanmaktadır (Aslan, 2020; Liang, 2020).

Günümüzde ise dünya, 2019 yılı sonlarında Çin'in Wuhan kentinde çıktığı iddia edilen bir Coronavirüs tehdidi olan SARS CoV 2 ile karşı karşıya gelmiştir. Bu yeni virüsün virulansı ve küresel ölçekte hızla yayılmasının ardından DSÖ tarafından Covid-19, daha sonra SARS CoV'e yakın benzerliğinden dolayı SARS-CoV-2 olarak adlandırılmış ve yaşanan bu salgın pandemi olarak kabul edilmiştir (Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, 2020b; The Lancet, 2020; World Health Organization, 2020a; 200b).

Diğer pandemi süreçlerinde olduğu gibi Covid-19 pandemisinde de sağlık bakım hizmeti veren kurumlar, pandeminin başlangıcından bu yana kritik rol oynamaktadır. Pandemilerde sağlık bakım hizmeti veren kurumların rutin hizmet akışını sürdürürken pandemi ile ortaya çıkan/çıkabilecek her soruna/sorunlara karşı hazırlıklı olmaları gerekmektedir. Bu doğrultuda pandemi öncesi, sırası ve sonrasında kapsayan çok paydaşlı bütüncül bir pandemi yönetim planı büyük önem

taşımaktadır. Etkin bir pandemi yönetim planında, her paydaşın ortak faaliyetinde eğitim kavramı sağlık bakım hizmetlerinin etkinliği açısından önemli bir gösterge olarak ortaya çıkmaktadır (Chirico, Nucera, Magnavita, 2020; Gamsızkan, 2020; Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, 2020b; Liang, 2020; Vaccaro et al., 2020; World Health Organization, 2020a).

Hizmet İçi Eğitim

Pandemi sürecindeki tüm değişim ve gelişimler, sağlık bakım hizmeti veren çalışanların mesleki niteliklerini sürekli yenilemelerini zorunlu kılmaktadır. Bu zorunluluk ise sürekli eğitim ile mümkün kılınmaktadır. Sürekli eğitimin önemli bir parçası olan hizmet içi eğitim; bir kurumda çalışmakta olan bireylerin mesleki bilgi, beceri ve tutumlarını geliştirmeleri amacıyla yapılan eğitim olarak tanımlanmaktadır (Gamsızkan, 2020; Sağlık Bakanlığı, 2020c; Vatan ve ark.2020).

Sağlık Bakanlığı Hizmet İçi Eğitim Yönetmeliği'nde de ilgili çalışanların günün koşullarına uygun olarak yetişmeleri ve görevin gerektirdiği bilgi, beceri ve davranışlara sahip olmalarını sağlamak; etkinlik ve tutumluluk bilinci ile yetiştirilerek verimliliklerini artırmak ve daha üst görevlere hazırlanmaları amaçlanmaktadır (Sağlık Bakanlığı, 2020c).

Hizmet içi eğitimler pandemi sürecindeki hızlı kararlar, iş yükünün artması, görevlendirmeler, çalışanlar arasındaki bulaş riski ve enfeksiyon kontrol önlemleri gibi nedenlerden dolayı farklı yöntemlerle düzenlenerek, eğitimlerin sürdürülebilirliği hedeflenmektedir. Bu süreçte yüz yüze eğitim başta olmak üzere, eğitici-öğrenenin farklı yerlerde olduğu, istenilen zamanda öğrenme ve öğretme faaliyetlerinin bilgi ve iletişim teknolojileri aracılığıyla gerçekleştiği bir sistem olarak tanımlanan uzaktan eğitim sistemi, sağlık kurumları için de önemli bir öğrenme yöntemi haline gelmektedir (Duygulu ve ark, 2020; İşman, 2011; Fidan, 2016; Kaçan ve Gelen, 2020).

Covid 19 Pandemisi ve Hizmet İçi Eğitim Yönetimi

Pandemik İnfluenza Ulusal Hazırlık Planı'nda ve yapılan çalışmalarda özellikle solunum yoluyla bulaşan enfeksiyonların kontrolünde gerekli davranış modelleri toplumda ve sağlık profesyonelleri arasında yeterince yerleşmediği belirtilmektedir. Bu bağlamda ikinci ve üçüncü basamak sağlık kurumları eğitim birimlerinin sorumlulukları pandemi döneminde sağlık personeline yönelik eğitimlerin planlaması, uygulanması, değerlendirilmesi, analiz edilmesi ve gerekli iyileştirme çalışmalarının düzenlenmesi olarak açıklanmaktadır (Gürer ve Gemlik, 2020; Halk Sağlığı

Genel Müdürlüğü, 2020a; Yücesan ve Özkan, 2020; Zhang et al., 2020).

Yedikule Göğüs Hastalıkları Ve Göğüs Cerrahisi Eğitim Ve Araştırma Hastanesi Covid-19 Pandemisi Dönemi Hizmet İçi Eğitim Deneyimi

Ülkemizde Covid-19 pandemisinin başladığı an itibarıyla pandemi hastanesi rolü üstlenen Yedikule Göğüs Hastalıkları ve Göğüs Cerrahisi Eğitim ve Araştırma Hastanesi olarak, tüm bu bilgiler ışığında pandemi eğitim sürecinin etkin bir şekilde yönetimi hedeflenmiştir. Eğitim yönetim süreci ilgili tüm paydaşlarla (enfeksiyon kontrol komitesi, pandemi yönetim ekibi, iş sağlığı ve güvenliği komitesi gibi) işbirliği içerisinde halen sürdürülmektedir.

Pandemi eğitimleri pandemi öncesi ve pandemi sırasında olacak şekilde planlanmıştır (Tablo 1). Pandemi sonrası da gerekli eğitim içerikleri güncellenerek eğitimler sürdürülecektir.

Tablo 1. Yedikule Göğüs Hastalıkları ve Göğüs Cerrahisi Eğitim ve Araştırma Hastanesi Pandemi Öncesi ve Pandemi Sırasında Eğitimlerin İçeriği

Pandemi Öncesi Dönemi	Pandemi Dönemi
<ul style="list-style-type: none"> – Mevsimsel influenza aşısı; pandemide aşı uygulamaları, – Genel enfeksiyondan korunma ve kontrol önlemleri, – Çalışan personelin tamamına pandemi planı (genel bilgiler ve sorumluluklar)	<ul style="list-style-type: none"> – Pandemi etkeni (Coronavirüsler/ SARS Cov2) – (Covid-19 olası /kesin vaka) Vaka tanımı – (Covid-19) Vaka yönetim algoritması, – (Covid-19) Tanı ve tedavi protokolleri, – (Covid-19) Sağlık kurumlarında enfeksiyon kontrolü

Eğitimlerde hedef gruba özgü eğitim planları oluşturulmuş olup, uygun yöntem ve materyaller ile sürecin etkin yürütülmesi hedeflenmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Yedikule Göğüs Hastalıkları ve Göğüs Cerrahisi Eğitim ve Araştırma Hastanesi Covid-19 Pandemisi Hizmet İçi Eğitim Planlaması

KONU	EĞİTİM İÇERİĞİ	AMAÇ	HEDEF GRUP	EĞİTİM YÖNTEMİ	EĞİTİM MATERYALİ
COVID 19 PANDEMİ SÜRECİ	Genel Bilgiler Pandemi Yönetim Süreci Vaka Algoritmaları Enfeksiyon Kontrol Önlemleri El Hijyeni Kke Giyme Ve Çıkarma İzolasyon Hususları Temizlik Ve Dezenfeksiyon Sosyal İzolasyon Hasta Ve Çalışan Güvenliği Sosyal Yaşam Kuralları	Covid 19 Pandemi Sürecinin Etkin Yönetilebilmesi	Tüm Hastane Çalışanları	Sözel Online	Rehber Algoritmalar Sunu Ve İlgili Formlar
COVID-19 ACİL SERVİS HASTA YAKLAŞIMI	Hasta Yaklaşımları-Online Covid 19 Genel Bilgiler Pandemi Yönetim Süreci Hemodinamik İzlem Tedavi Ve Takip Süreci	Covid-19 Pandemi Sürecinde Sağlık Bakım Hizmetlerinin Etkin Sağlanabilmesi	Yoğun Bakımda Görevlendirilen Sağlık Çalışanları	Online Bölüm Eğitimi	Rehber Algoritmalar Sunu Ve İlgili Formlar
COVID-19 YOĞUN BAKIM HASTA YAKLAŞIMI	Enfeksiyon Kontrol Önlemleri *El Hijyeni, Kke, İzolasyon, Temizlik Ve Dezenfeksiyon, Atık Yönetimi Hasta Ve Çalışan Güvenliği		Acil Serviste Görevlendirilen Sağlık Çalışanları	Online Bölüm Eğitimi	Rehber Algoritmalar Sunu Ve İlgili Formlar
LABORATUVAR DESTEK EĞİTİMİ	Genel Laboratuvar Süreci Örnek Kabul Ve İşlem Süreci Örnek Alımında Genel Hususlar Enfeksiyon Kontrol Önlemleri *El Hijyeni, Kke, İzolasyon, Temizlik Ve Dezenfeksiyon, Atık Yönetimi Hasta Ve Çalışan Güvenliği	Covid-19'a Özgü Laboratuvar İşleyişinin, Örnek Alım Ve Transfer Sürecinin Yürütülebilmesi	Laboratuvar Desteği İçin Görevlendirilen Ekip (Pratisyen Hekim-Lab.Tek.Ftr)	Görsel Anlatım Demonstrasyon	Rehber Algoritmalar Sunu Ve İlgili Formlar
MİSAFİRHANE ENFEKSİYON KONTROLÜ EĞİTİMİ	Genel Bilgiler Enfeksiyon Kontrol Önlemleri (El Hijyeni, Kke, İzolasyon, Temizlik Ve Dezenfeksiyon) Çalışan Güvenliği Sosyal Yaşam Kuralları	Covid 19 Korunma Ve Kontrol Önlemleri Kapsamında Bilgilendirme Yapararak, Pandemi Sürecinin Etkin Yönetilebilmesini	Misafirhane Çalışanları	Görsel Anlatım Demonstrasyon	Rehber Algoritmalar Sunu Ve İlgili Formlar
DESTEK PERSONEL EĞİTİMİ	Genel Bilgiler Enfeksiyon Kontrol Önlemleri (El Hijyeni, Kke, İzolasyon, Temizlik Ve Dezenfeksiyon) Hasta Ve Çalışan Güvenliği Sosyal Yaşam Kuralları	Covid 19 Korunma Ve Kontrol Önlemleri Kapsamında Bilgilendirme Yapararak, Pandemi Sürecinin Etkin Yönetilebilmesini Sağlayabilme	Destek Elemanı Olarak Görevlendirilen Ekip (Belediye Ve Milli Eğitim Müdürlüğü'nden Gelen Ekipler Gibi)	Görsel Anlatım Demonstrasyon	Rehber Algoritmalar Sunu Ve İlgili Formlar

Yedikule Göğüs Hastalıkları Ve Göğüs Cerrahisi Eğitim Ve Araştırma Hastanesi Covid-19 Hizmet İçi Eğitim Faaliyetleri

Covid-19 pandemisi eğitimleri hızlı bir şekilde organize edilerek, tüm çalışanlara ulaşılması

hedeflenmiştir.

- Planlı eğitimler şeklinde başlayan pandemi eğitimleri saha ziyaretleri ile pekiştirilmiştir.

- Saha ziyaretlerinin sıklığının artırılması ve tüm çalışanlara ulaşılması amacıyla Covid-19 Eğitici Ekibi görevlendirilmiş olup, Tablo 1’de bahsedilen Pandemi ve Enfeksiyon Kontrolü Eğitimleri sonrası saha ziyaretleri yapılarak, alanda gözlem yapılmıştır. Alan gözlemleri esnasında tekrar bilgilendirmeler tekrarlanmış olup, yetersizlik tespit edilmesi durumunda yerinde iyileştirmeler ve birim eğitimleri yapılmıştır. Planlı eğitimler sonrası tüm birimler ilgili ekiplerce sık sık ziyaret edilerek bilgi güncellemeleri sağlanmıştır/sağlanmaya devam edilmektedir.
- Eğitim kaynakçaları olarak Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü Koronavirüs resmi web sitesinde yayınlanan tüm eğitim kaynaklarından (sunu, rehber, form, afiş, broşür vb.) ve aynı zamanda meslek dernekleri (Türk Hemşireler Derneği, Klimik Derneği, Türk Yoğun Bakım Hemşireleri Derneği vb.) başta olmak üzere güvenilir kurum/kuruluşların dokümanlarından yararlanılmıştır. Bu kaynaklar sürekli takip edilmiş olup, güncellenen tüm bilgiler hızlı bir şekilde bilgi ve gereği için ilgili kişi/kişilere iletilmiştir.
- Eğitim kaynaklarına kolay ulaşımın sağlanması amacıyla hastane intranet sisteminde yayınlanmış, pop-up duyuruları ile anlık mesajlar ile görsel hatırlatıcılar oluşturulmuştur.
- HBYS ekranına Covid-19 çalışan güvenliği bilgilendirme ekranı oluşturulmuştur. Ek olarak ilgili formlara ve eğitim sunusuna kolay erişim sağlamaları için link eklenmiştir.
- Bilişim ve sosyal medyanın pandemi dönemindeki popülerliği nedeni ile eğitim bilgilendirmeleri için e-posta/mesaj/akıllı telefon gibi uygulamalar aktif kullanılmıştır.
- Pandemi sürecinde farklı birimlerde görevlendirilen kurum içi-kurum dışı tüm çalışanlara, görevlendirildiği alana ilişkin eğitimler düzenlenmiştir.
- Toplum bilgilendirmeleri için hastane santralinden iletişim sağlayan kişilere farkındalık sağlaması amacıyla Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü’nün yayınladığı anons sistemi eklenmiştir.
- Toplum bilgilendirmeleri için afiş ve broşürler dağıtılarak görsel materyaller kullanımı sağlanmıştır. Bekleme alanlarındaki televizyon ekranlarında farkındalık videoları aktifleştirilmiştir.
- Hastane içi anons sistemi hasta ve çalışan güvenliği bilgilendirmeleri için aktif hale getirilerek Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü’nün yayınladığı anons sistemi eklenerek günde 2 kez tekrarlanması sağlanmıştır.
- Tüm yataklı birimlere el hijyeni-kişisel koruyucu ekipman giyme ve çıkarma-14 kural afişleri dağıtılmıştır.
- Doktorlar için vaka algoritmaları mini broşür haline getirilerek, ihtiyaç durumunda kullanabilmeleri sağlanmıştır.

- Hastaneye yeni başlayan her çalışana düzenlenen uyum eğitimine pandemi sürecinde Covid-19 eğitimi eklenerek, eğitim alması sağlanmıştır.
- İl Sağlık Müdürlüğü aracılığı ile uzaktan eğitim sistemine (HES) Covid-19 eğitim sunuları eklenerek tüm çalışanların yer ve zamana bağlı kalmaksızın sunulara erişimi hedeflenmiştir.
  - Covid-19 genel bilgilendirme tüm çalışanlara,
  - Acil ve yoğun bakım hasta yaklaşımları tüm sağlık çalışanlarına dağıtım yapılarak aktif hale getirilmiştir.
- Yapılan tüm eğitim ve bilgilendirme etkinlikleri raporlanarak analiz edilmekte ve gerekli iyileştirme çalışmaları başlatılmaktadır.

Sonuç

Covid-19 pandemi döneminde sağlık bakım hizmetlerinin başarılı olmasının küresel, ulusal, yerel ve bireysel mücadeleyi gerektirdiği bilinci ile hareket ederek, yaşam boyu öğrenim ve sürekli eğitimin, bilgi ve becerilerin sürdürülmesine olanak sağlayan vazgeçilmez bir değer olduğu kabul edilmeli, eğitim biriminin rol ve sorumlulukları bilinmeli, desteklenmeli, tüm paydaşlarla işbirliği yapılmalı ve pandemi eğitiminin sürekliliği sağlanmalıdır. Pandemi sürecindeki tüm değişim ve gelişimler, sağlık bakım hizmeti veren çalışanların mesleki niteliklerini sürekli yenilemelerini zorunlu kılmaktadır. Covid-19 sadece toplumsal ve bireysel sorgulamayı değil, aynı zamanda

“Pandemiye hazır mıyız?” sorusuna ve sürekli eğitimin de sorgulanmasına fırsat tanımaktadır.

Kaynaklar

- Aslan R. (2020). Endemic diseases in history and today and COVID-19. *Göller Bölgesi Aylık Ekonomi Ve Kültür Dergisi*, 8(85):35-41.
- Chirico F, Nucera G, Magnavita N. (2020). COVID-19: Protecting healthcare workers is a priority. *Infection Control & Hospital Epidemiology*, 17(1).
- Duygulu S, Başaran Açıl S, Kuruca Özdemir E, Erdat Y. (2020). COVID-19 salgını: yönetici hemşirelerin rol ve sorumlulukları. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi 2020; 7(Özel Sayı): 34-46.*
- Ekiz T, İlman E, Dönmez E. (2020). Comparison of health anxiety level and control perception of covid-19. *International Journal Of Health Management and Strategies Research*, 6(1):139-154.
- Fidan M. (2016). Distance education students' attitudes towards distance education and their epistemological beliefs. *H. U. Journal of Education*, 31(3):536-550.
- Gamsızkan Z. (2020). Sağlık hizmeti, yönetsel ve akademik boyutuyla pandemi süreci. *Konuralp Tıp Dergisi*, 12(S1): 347-349.
- Gürer A, Gemlik H.N. (2020). Covid-19 pandemisi sürecinde sahada olan sağlık çalışanlarının yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri üzerine nitel bir araştırma. *Journal of Health Services and Education*, 4(2): 45-

52. İşman A. (2011). Uzaktan Eğitim. Geliştirilmiş 4. Baskı. Ankara: Pegem Akademi.
- Kaçan A, Gelen İ. (2020). Türkiye'deki uzaktan eğitim programlarına bir bakış. Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi, 6(1):1-21.
- Liang T. (2020). Handbook of COVID-19 Prevention and Treatment. Erişim Tarihi: 09.03.2020. Erişim Adresi: https://www.researchgate.net/publication/339998871_Handbook_of_COVID-19_Prevention_and_Treatment
- T.C.Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. Pandemik İnfluenza Ulusal Hazırlık Planı. Erişim Tarihi: 03.03.2020a. Erişim Adresi: https://grip.gov.tr/depo/saglik-calisanlari/ulusal_pandemi_plani.pdf
- T.C.Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. Koronavirüs. Erişim Tarihi: 07.05.2020b. Erişim Adresi: <https://covid19.saglik.gov.tr/>
- T.C.Sağlık Bakanlığı. Hizmet İçi Eğitim Yönetmeliği. Erişim Tarihi: 04.05.2020c. Erişim Adresi: <https://www.saglik.gov.tr/TR,10513/saglik-bakanligi-hizmet-ici-egitim-yonetmeligi.html>
- The Lancet (2020). COVID-19: protecting health-care workers. Lancet, 395(10228):922.
- World Health Organization. Coronavirus Disease (Covid-19) Pandemic. Erişim Tarihi: 05.05.2020a. Erişim Adresi: <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019>
- World Health Organization. Coronavirus disease (COVID-19) outbreak: rights, roles and responsibilities of health workers including key considerations for occupational safety and health. Erişim Tarihi: 09.03.2020b. Erişim Adresi: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/331510/WHO-2019-nCov-HCWadvice-2020.2-eng.pdf>
- World Health Organization. What is a pandemic? Erişim tarihi: 09.03.2020c. Erişim adresi: https://www.who.int/csr/disease/swineflu/frequently_asked_questions/pandemic/en/
- Vaccaro A.R, Getz C.L, Cohen B.E, Cole B.J, Donnelly C.J. (2020). Practice management during the COVID-19 pandemic. J Am Acad Orthop Surg, 28(11): 464-470
- Vatan F, nsal Avdal E, Yağcan H, şanlı D. (2020). COVID-19 pandemisi ve hemşirelik eğitimi derneği faaliyetleri. HEAD, 17(4):369-73.
- Ycesan B, Özkan . (2020). COVID-19 Pandemi sürecinin sağlık yönetimi aıısından değerlendirilmesi. Eurasian JHS, 3(COVID-19 Special Issue):134-139.
- Zhang M, Zhou M, Tang F, Wang Y, Nie H, Zhang L, You G. (2020). Knowledge, attitude, and practice regarding COVID-19 among healthcare workers in Henan, China. Journal of Hospital Infection, 105:183-187